

BEUDA, El municipi

Segons l'Enciclopèdia

(De collita pròpia, no confondre el Municipi amb la Parròquia, ja que al terme d'aquest ajuntament a més de la parròquia de Sant Feliu de Beuda, hi ha les parròquies de Sant Pere de Lligordà i Santa Maria de Segueró)

Municipi de la Garrotxa, està en declivitat des del vessant meridional del massís del Mont a la vall del Fluvià, riu que forma el límit sud del terme.

Població: 163 h [2009] Extensió: 36 km²

Situació i presentació

Termeneja amb Sales de Llierca (W), amb Sant Ferriol i Besalú (S), amb Maià de Montcal (E), i amb els termes de l'Alt Empordà de Cabanelles (NE) i Albanyà (N). El terme és muntanyós i solcat de N a S per diverses rieres, com la riera del Clot de l'Espinau o dels Molins, el torrent del Salt de Palera, la del Segueró i la riera de Capellada. Al terme hi ha les coves del Carlí i de la Mosquera.

És un municipi essencialment rural, format pel poble de Beuda i els agregats de Lligordà, Palera i Segueró. La riera de Capellada és seguida per la carretera que uneix el poble de Beuda amb Besalú, on enllaça amb la N-260 d'Olot a Figueres. Una pista asfaltada uneix Beuda amb Maià de Montcal.

El lloc de Beuda és esmentat des del 922 (Bebita) i de nou el 1004 en ocasió d'un plet celebrat a la cort comtal de Besalú, on el bisbe Ot de Girona reclamà al comte Bernat Tallaferro la propietat de la parròquia de Sant Feliu in villa Beutte. El terme surt esmentat sovint al llarg del segle següent en deixes fetes pels comtes i els senyors del castell de Beuda al monestir de Sant Pere i a la canònica de Santa Maria de Besalú.

La població i l'economia

El municipi ha estat tradicionalment poc poblat. Els censos coneguts més fiables donen una línia amb dues direccions ben definides: la primera és ascendent, fins a la fi del segle XIX, i la segona clarament descendent, al llarg del segle XX. El fogatjament del 1553 dona 51 focs (escassament 250 h), xifra que havia pujat el 1718 a 300 h, a 381 el 1787 i a 851 el 1860. El 1900 ja havia baixat a 620, el 1930 a 558, el 1960 a 380, el 1970 a 191 i el 1981 a 107. Aquesta forta davallada es devia a l'abandonament del poble per part de la gent jove, que ha cercat feina als indrets més industrialitzats (Besalú, Banyoles i Olot). Al llarg dels anys vuitanta i noranta es registrà un cert increment de població, amb algunes oscil·lacions, i una estabilització, amb 130 h el 1991 i el 1998. Al 2005 tenia 147 h.

El municipi, que disposa d'una important massa boscosa, vivia antigament de l'explotació forestal, de l'agricultura i de les conegudes pedreres d'alabastre. L'explotació forestal, tan intensa anys enrere per la llenya, la fusta i el carbó i que féu mudar els alzinars en pinedes, ha esdevingut molt secundària. També l'agricultura ha patit una recessió; es conreen principalment cereals (sobretot blat) i farratge. La ramaderia se centra en la cria de bestiar oví i en l'aviram.

Les pedreres d'alabastre i de granit, d'antiquíssima tradició, i les explotacions de calç i de guix han tingut modernament una certa revifalla. Les velles pedreres han estat aprofitades per a extreure grans blocs per a escultures i objectes d'alabastre. Aquest alabastre ja era explotat a l'edat mitjana i s'hi construïren molts retaules i imatges d'arreu del país, a més de les tombes reials del monestir de Poblet, que foren restaurades per l'escultor Frederic Marès amb material de les mateixes pedreres.

Entre les activitats industrials destaca la fabricació de paper, amb l'empresa La Confianza, dedicada a aquesta activitat des del 1880. Dins del terme municipal, al lloc conegut com el Clot de les Mules, el 1987 s'instal·là l'abocador comarcal de la Garrotxa, que suscità fortes protestes entre la població dels voltants.

Els notables monuments romànics del terme i la natura han permès impulsar l'anomenat turisme rural, amb la rehabilitació d'algunes cases de pagès per a allotjament, i la promoció de rutes a peu, a ca vall o amb bicicleta de muntanya, i fins i tot l'establiment d'un vedat de caça major del porc senglar.

El poble de Beuda

L'església de Sant Feliu

JORDI DOMÈNECH I ARNAU (CC BY-SA 2.0)

El poble de Beuda (78 h el 2006) es troba en un replà entre el penyal del Castellot (dit, al poble, el Castellot de les Bruixes o dels Moros), on hi ha murs d'un antic castell o fortalesa (que hom identifica amb l'antic castell de Beuda), i el magnífic i ben conservat casal gòtic, a ponent del nucli antic, amb una gran torre, que correspon a un castell de Beuda més modern. El primitiu fou dels vescomtes de Bas i dels seus successors fins a la fi del segle XIII; passà després a Jaume de Besora (1308), senyor de Rocabrana, i a la mateixa època apareix en poder dels Queixàs, família que sembla que bastí el casal gòtic, on residiren un temps.

El nucli antic es troba a 338 m d'altitud, presidit per l'església parroquial de Sant Feliu de Beuda, bell edifici romànic del segle XII, de tres naus, la central amb volta de canó i les laterals de quart de cercle, acabades en tres absis. Imposa la severitat de la façana, amb un portal format per tres arcs en degradació, tres finestres situades simètricament i un feixuc campanar de torre. La planta és irregular, més estreta a la part de davant. Conserva una pica baptismal del segle XII, decorada amb figures en relleu i arquets cecs. Algunes cases del poble han estat abandonades i s'ha creat un nou veïnat al S del terme, prop de Besalú.

La festa major de Beuda s'escau a l'agost en honor a sant Feliu i la festa petita per Sant Sebastià, al gener. Mossèn Cinto Verdaguer, en el seu llibre *Excursions i Viatges*, declara que fou a Beuda on es cantaren per primera vegada les populars caramelles.

Altres indrets del terme

Palera

Dins la demarcació parroquial de Lligordà, al NW, prop del torrent del Salt de Palera, hi ha l'antiga església de Santa Maria de Palera i el conegut priorat del Sant Sepulcre de Palera, que centren un petit veïnat (7 h el 2005) de masos dispersos que formaven l'antiga parròquia de Palera, que celebra la seva festa a l'octubre. L'església de Santa Maria de Palera és un petit edifici romànic, d'una nau i absis arrodonit i campanar de torre sobre la part de ponent. Conservava una imatge gòtica del segle XIV, obra de l'escultor Cascalls, en alabastre de Beuda, que s'exposa al Museu d'Art de Girona. L'església és esmentada ja el 1085 en l'acta de consagració de l'església del Sant Sepulcre, i fou parròquia independent fins al segle XVII. La masia de la Masó, propera a Santa Maria, ha estat considerada un antic castell.

L'església de l'antic priorat benedictí del Sant Sepulcre de Palera és un dels edificis romànics més interessants del sector. Consta de tres naus, la central amb volta de canó i les laterals de quart de cercle, sostingudes per pilars rectangulars i cadascuna amb el seu absis. El campanar d'espada s'alça sobre la façana de ponent, davant la qual hi hagué fins fa uns 25 anys una galilea romànica posterior a la construcció del segle XI, que fou destruïda en la restauració. No resta pràcticament res de les dependències i del claustre (només alguns capitells). El lloc és conegut des del 977, i vers el 1075 els seus senyors Arnau Gonfred i la seva muller Brunegilda feren edificar l'actual basílica, consagrada el 1085 pel bisbe de Girona Guifre acompanyat dels bisbes de Carcassona, Narbona, Magalona, Barcelona, Elna i Albi, amb l'abat de la Grassa. La possessió del lloc fou confiada el 1107 precisament al monestir de la Grassa, que hi fundà un priorat benedictí, i que nomenà els priors fins al segle XV, que es trencà la subjecció. Depengué després d'altres monestirs, com Banyoles i Besalú, i fou secularitzat el 1835. Tingué indulgències similars a les obtingudes a Terra Santa i fou per això un centre viu de pelegrinatge i devoció. Des del segle XV s'hi venerà també amb una gran devoció sant Domènec, advocació amb la qual també ha estat coneguda la basílica. Modernament s'hi apleguen els cavallers de l'orde del Sant Sepulcre.

Lligordà, Segueró i les masies

L'agregat de Lligordà (20 h el 2005), format per masies disseminades, es troba al sector meridional, prop de la carretera a Besalú, centrat per l'església parroquial de Sant Pere de Lligordà. L'edifici actual, romànic, és del segle XII i consta d'una nau, amb un gran absis llis i un campanar d'espada convertit en torre. La porta, a migdia, és formada per dos arcs en degradació, una llinda senzilla i un timpà amb una creu en alt relleu. El lloc, que celebra la seva festa per Sant Pere, al juny, és datat des dels segles X i XI com a punt de referència d'alous donats a les esglésies de Besalú. El 1079 el vescomte de Bas, Udalard, donà l'església de Sant Pere al monestir de Sant Joan les Fonts, en el moment de la seva fundació.

L'agregat de Segueró (43 h el 2005) es troba al sector nord-oriental del terme, al peu dels vessants sud-orientals de la serra de la Mare de Déu del Mont, a la capçalera de la riera de Segueró. Té cases esparses, i és centrat per l'antiga església parroquial de Santa Maria de Segueró, romànica, d'una nau, obra probablement del segle XI, amb un portal amb arquivoltes en degradació. Al segle XV fou convertida en fortalesa, amb matacans a la façana, l'absis sobrealçat i espitlleres, que li donen un aire ferreny. És esmentada des del 1001; el 1017 el comte Bernat Tallaferro la cedí a l'efímer bisbat de Besalú. En procedeixen unes taules de l'altar major, obra renaixentista de Pere Mates (segle XVI), conservades actualment al museu diocesà de Girona, i s'hi venera una imatge de la Mare de Déu, gòtica, tallada en alabastre i policromada (segle XIV), la qual suggereix la de la Mare de Déu del Mont. Segueró celebra la festa major a l'agost.

Prop de l'església de Santa Maria hi ha la gran masia del Noguer de Segueró, una de les més importants de la comarca. La genealogia dels Noguer és coneguda des del 1203 i el cognom perdurà fins al segle XIX (la casa passà als Olives de Lledó i als Vayreda d'Olot). L'actual edifici és del segle XVIII, i té la façana amb esgrafiats. Hi ha diverses sales decorades amb pintures i un ric mobiliari, amb caixes de núvia, ceràmica, quadres i altres peces d'interès. La capella, dedicada a sant Teòfil, és neoclàssica, decorada en part per Panyó, i guarda figures de l'escultor Ramon Amadeu. La fama de riquesa i opulència de la masia es reflecteix en els coneguts versos: Si voleu saber qui són els més rics d'aquesta terra, són el Vilar de Sant Boi, el Noguer de Segueró i l'Espona de Saderra.

Dins la demarcació de Segueró hi ha també la masia de Falgars, als vessants de llevant del cim on s'alça el santuari del Mont, gran casal originat al segle XIII. Prop seu hi ha la capella de l'Anunciació. Vers Maià de Montcal s'alça l'església de Santa Llúcia de Beuda, antigament dedicada a sant Salvador i reedificada el 1825; d'origen romànic, probablement del segle XII, en resta l'absis i algun mur de la primitiva construcció.

Altres masies importants del terme són el Mas Grau, al NW de Beuda, amb una capella dedicada a sant Joan i sant Pau; Coma-de-roure, a ponent de la serra de la Mare de Déu del Mont, prop de la qual hi ha l'església de Sant Miquel de Coma-de-roure, edifici del segle XVIII que probablement reemplaçà una església anterior, esmentada des del segle XIII amb el nom de Sant Miquel de Sarrugada.

